

Un llegat en cel·luloide

Antonio Tormo¹

Diversos actes de l'estada de sant Josepmaria a Catalunya -del 10 al 20 de novembre de 1972- es van poder filmar després de vèncer la seva resistència personal. L'argument decisiu va ser aquest: "els que vindran darrere sabran que es podien obtenir aquests records i, si no ho fem, pensaran que som uns incompetents o que no l'estimem prou".

En els anys postconciliars s'han remarcat l'existència de desviacions i abusos en la litúrgia, en la doctrina moral, en la pacífica comprensió del rol sacerdotal i, fins i tot, en posicionaments doctrinals que afectaven l'arrel dels mateixos sagraments instituits per Jesucrist. Aquesta realitat va afectar vivament el cor sacerdotal de sant Josepmaria.

Amb diligència va adoptar mesures per advertir del perill a les ànimes encomanades a la seva cura pastoral: els membres de l'Opus Dei i les persones que s'acostaven a l'apostolat dels seus fills. Una d'aquestes iniciatives, impregnada de natural originalitat, va ser la de conversar en un clima familiar i proper, en una "tertúlia", de totes aquestes qüestions. Sense ferir els desviats, però remarcant amb sistemàtica claredat la doctrina secular de Jesucrist i la seva Església.

Va realitzar aquest esforç a Roma, on vivia, però també a fora. L'octubre de 1967 el trobem a Pamplona, celebrant la Santa Missa al campus de la Universitat de Navarra en la qual va pronunciar una homilia que s'ha convertit en text de referència, "Estimar el món apassionadament", i rebent i responent de manera informal les inquietuds de centenars de persones. L'any 1970 es desplaça a Mèxic per posar tota la seva inquietud en mans de nostra senyora de Guadalupe i, sense solució de continuïtat, va reunir-se a diversos llocs del país amb centenars de persones en unes amables, divertides i exigents trobades per parlar de Déu i de la vida cristiana.

Però no va ser fins l'octubre de 1972 que es va organitzar una predicació de manera sistemàtica per Espanya i Portugal utilitzant com a model les "tertúlies". *L'iter* va ser Pamplona, Bilbao, Madrid, Porto, Lisboa, Sevilla amb Jerez de la Frontera, València i, finalment, Barcelona amb Girona.

La filmació

Abans del començament de la "correria" –expressió de sant Josepmaria– li van plantejar la possibilitat de filmar aquestes trobades i actes relacionats. Després de vèncer la seva resistència personal -amb el raonament següent:

“els que vindran darrere sabran que es podien obtenir aquests records, i si no ho fem pensaran que som uns incompetents o que no l'estimem prou”, es va preparar un equip d'especialistes.

Els directors de l'Opus Dei a Espanya van decidir que es filmessin unes quantes hores i que es preparés un resum posterior. Però, heus aquí que, després de la primera trobada en què es van filmar 20 minuts d'un total de 50 de durada de l'acte, monsenyor Àlvar del Portillo -llavors secretari general de l'Opus Dei-, va suggerir amablement que es filmés tot el que es pogués, com més, millor. El resultat va ser que en 41 dies de “*correría*” (del 4 d'octubre al 28 de novembre, menys 4 de viatges intermedis, 5 de descans intercalats i 6 a Portugal) es van filmar 63 tertúlies, un acte acadèmic de concessió de doctorats honoris causa a la Universitat de Navarra i alguns altres actes menors. Tot, en pel·lícula de 16 mm.

La logística va canviar: de filmar alguns minuts de diversos esdeveniments, es va passar a “rodar en continuïtat”. És a dir, es va intentar captar cada acte de manera completa. Com la durada d'un “xassís” o rotllo de cent vint metres de pel·lícula de 16 mm. és de 10 minuts, calia emprar-ne cinc en una tertúlia de 50 minuts, sabent que el pas d'un xassís al següent suposa una interrupció de prop de mig minut en la presa d'imatges. Des del principi es va comptar amb una càmera sincrònica², és a dir, que mantenia la paritat amb el so i que amb prou feines feia soroll en funcionar, i amb una altra de suport³ que emprava xassissos més curts, que no era tan silenciosa en la seva marxa i que no mantenia la sincronia. A mesura que avançava el viatge es va anar millorant l'equip. En l'etapa de Madrid ja es va llogar una segona càmera sincrònica per a diverses tertúlies fet que va permetre ampliar els punts de vista de les preses d'imatges i tenir la seguretat que es filmava la trobada sense interrupció.

Hi havia, a més, alguns condicionants externs:

Sant Josepmaria tenia grans mancances en la seva capacitat de visió com a conseqüència d'una dura diabetis ja desapareguda i, com que es van incorporar micròfons per fer preguntes quan l'auditori era nombrós, el so de la pregunta arribava a l'estrada deslocalitzada, a través dels altaveus de la sala. Es va solucionar aparellant cada micròfon amb un senyal lluminós que permetés identificar-lo.

L'ambient de les tertúlies adquiria de seguida una gran intimitat, amb un buscat silenci, i destacava el soroll de la segona càmera no sincrònica, i per tal que no es notés tant es va acabar donant prioritat als moments en què s'aplaudia o hi havia riures, la qual cosa per a l'edició posterior, empobria els enquadraments de “gent silenciosa escoltant”.

La pel·lícula emprada, de 16 mm. reversible, s'utilitzava en els informatius de TV -només existien llavors els dos canals de Televisió Espanyola-, en les pràctiques de l'Escola de Cinema i en algun documental. La casa subministradora va acabar la seva reserva en poques dates i va caldre fer diverses importacions directes de Londres, amb abundància de gestió i paperassa.

El ritme va ser trepidant, la majoria dels dies amb dues filmacions, en llocs que a penes es repetien i calia assegurar no sols la presa d'imatges, sinó també si hi havia prou llum i si s'escoltava de manera acceptable.

Però es va fer. I a Barcelona, al final del viatge, al poliesportiu Brafa, es va aconseguir la millor qualitat d'imatge i so. Aquesta filmació va servir com a referent per a altres catequesis dels anys 74 i 75 a Amèrica.

La "Catequesi"

El millor seria rebutjar el terme "catequesi", però el conservarem perquè sant Josepmaria el va emprar i respon plenament a la finalitat de la "correria". Però no s'ha de pensar en uns actes reglats, encara que estiguessin esquitxats d'anècdotes i recursos retòrics, en els quals des de càtedra autoritzada s'exposaria una doctrina formal. No, aquelles "tertúlies" eren vida, vida plena, que embolcallava els assistents els quals als pocs minuts del començament se sentien a casa seva amb un amic íntim: Josepmaria Escrivà. Reien, aplaudien, s'emocionaven. S'enfrontaven amb la seva vida i desitjaven ser millors, viure el que deia aquell sacerdot: a crits o xiuxiuejant.

En l'Opus Dei sempre havia dit sant Josepmaria que la principal difusió de la doctrina de Crist era la que feia cadascun dels seus membres amb els seus coneguts, allà on visqués, en un ambient de proximitat, sense cridar l'atenció. Li deia "apostolat d'amistat i confiança". Encara que semblava impossible, sant Josepmaria va realitzar aquest apostolat amb desenes, centenars, o milers de persones, simultàniament, en aquelles tertúlies. Tots podien dir "semblava que em parlava a mi". Encara es pot expressar així un espectador actual de les pel·lícules filmades, encara que lògicament es requereixi una petita adaptació cultural, perquè cinquanta anys no passen sense deixar rastre.

Ens va parlar dels seus avantpassats catalans, que havia estat amb la Mare de Déu de la Mercè, que en tres generacions de catalans es passava del "pagès", al negociant i al poeta. Embolicava amb aquests accents locals la descripció universal del camí amorós al cor tendre de Jesús i la seva mare, que tots els cristians hem de conèixer i estimar. Tenia consol per a les ànimes afligides, solució per als problemes quotidians, paraules sàvies que

tots comprenien. Temps després, un tècnic de l'estudi on s'editava una d'aquestes tertúlies exclamava “quin treball de direcció i també de producció perquè d'on heu tret uns extres tan disciplinats?”. La direcció era l'esperit càndid i versat de sant Josepmaria, i la disciplina, l'atenció d'aquests amics de l'ànima, coneguts aquell mateix dia.

Com que era el final d'un procés de dos mesos de “*correría*”, i es tenia força confiança pel que fa a la bona organització i a l'acolliment dels assistents, es van cursar invitacions fora d'Espanya, i van acudir-hi gent de Gran Bretanya, Irlanda, França, Bèlgica, Holanda, Alemanya, Suïssa, Àustria i els Estats Units. Tenim a San Josepmaria a Girona explicant a una professora

dels Estats Units que pot aprendre dels toreros a “torejar” qüestions immorals imposades de manera iniqua en el temari de les seves classes. I el veiem imitant amb gràcia, en el recinte de l'escola esportiva Brafa, els saltadors de perxa perquè els joves se “saltin” les dificultats, amb la gràcia de Déu, que és la millor perxa. O enviant una abraçada emocionada al pare d'una nena cega, amb deficiències de mobilitat i comunicació, que li deia amb veu de drap que als seus dotze anys havia “estat a Lurdes i resava molt per vostè”. O animant una farmacèutica en les possibles dificultats del seu treball. O confiant el seu dolor a tres mil persones, perquè acabava de visitar un fill seu, un dels tres primers sacerdots de l'Opus Dei, que estava a punt de morir i que de fet va morir uns dies després. San Josepmaria ens va ficar amb senzillesa en el seu cor, i vam passar a formar part de la seva família, una família “catalana”, com ens va dir amb afecte.

A Internet, avui

Tot això, gràcies a Déu, ha quedat. Es poden trobar aquestes imatges a internet, editades amb més o menys estil, i recollides amb cert ordre en la pàgina web de l'Opus Dei⁴. De poques persones es poden trobar tantes hores d'imatges que mostrin “el relat” d'allò que principalment ha estat la motivació de la seva vida. En aquest cas la transmissió d'un encàrrec rebut: la bondat del dia a dia, on trobem Déu. Però quan visualitzem aquestes imatges no només es rep el contingut sinó que també el “com es fa”, d'una manera: senzilla, docta, amable i fins i tot divertida, emocionant, exigent i natural.

En l'última jornada sant Josepmaria va voler resar un solemne *Te Deum* d'acció de gràcies a Déu pels béns de millora i conversió obtinguts per a tantes persones en aquest viatge. A l'hora d'acomiar-se, els que l'havien acompanyat van formar una doble fila i van cantar unes cançons d'adeu, ell caminava a poc a poc, amb una mirada d'afecte que passava de rostre en rostre. Les veus es van anar apagant per un nus d'emoció. Va pujar al cotxe i va partir cap a l'aeroport. La “*correría*” havia acabat. Sant Josepmaria se'n va anar al cel dos anys i mig després.

¹ Doctor en Comunicació. Tècnic ajudant els dies del viatge de san Josepmaria a Barcelona.

² Arriflex B.

³ Beaulieu R16.

⁴ La Fundació Beta Films -betafilms.org- custodia el dipòsit d'aquestes imatges i les dels successors de sant Josepmaria al capdavant de l'Opus Dei.